

Contemporary Conundrums (59)

1 תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לו עמוד ב

משנה. כל שחייבין עליו משום שבות, משום רשות, משום מצוה, בשבת - חייבין עליו ביום טוב. ואלו הן משום שבות: לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מטפחין, ולא מספקין, ולא מרקדין.

2 תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לו עמוד ב

ולא רוכבין על גבי בהמה - גזרה שמא יצא חוץ לתחום. - שמע מינה תחומין דאורייתא? - אלא: גזרה שמא יחתוך זמורה.

3 רש"י שם

שמה יצא חוץ לתחום - מתוך שאינו מהלך ברגליו אינו רואה סימני התחומין. שמע מינה תחומין מדאורייתא - מדגזור רכיבה אטו תחומין, דאי מדרבנן - לא הוּוּ אסרי מלתא אחריתא משום דידיה. שמא יחתוך זמורה - להכותה, והוּוּ קוצר מן המחובר.

4 רמב"ם הלכות שבת פרק כא הלכה ט

אין רוכבין על גבי בהמה בשבת גזרה שמא יחתוך זמורה להנהיגה, ואין נתלין בבהמה ולא יעלה מבעוד יום לישוב עליה בשבת, ואין נסמכין לצדי בהמה, וצדי צדדין מותרין, עלה באילן בשבת בשוגג מותר לירד, במזיד אסור לירד, ובבהמה אפילו במזיד ירד משום צער בעלי חיים, וכן פורקין המשאוי מעל הבהמה בשבת משום צער בעלי חיים.

5 תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לו עמוד ב

ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין - גזרה שמא יתקן כלי שיר.

6 רמב"ם הלכות שבת פרק כג הלכה ד

כל דבר שהוא גמר מלאכה חייב עליו משום מכה בפטיש, ומפני זה הגורר כל שהוא או המתקן כלי באיזה דבר שיתקן חייב, לפיכך אסור להשמיע קול של שיר בשבת בין בכלי שיר כגון כנורות ונבלים בין בשאר דברים, אפילו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים או לקשקש את האגוז לתינוק או לשחק לו בזוג כדי שישתוק כל זה וכיוצא בו אסור גזירה שמא יתקן כלי שיר.

7 שולחן ערוך אורח חיים סימן שלט

אין מטפחין להכות כף אל כף, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מרקדין, גזירה שמא יתקן כלי שיר.

8 שו"ת רב פעלים חלק א - או"ח סימן כה

+בענין הקרון שקורין בא"י /אופניים/ סכ"ל, דרוכבים בו בשבת. +שאלה. נשאלתי מאת היקר המשכיל סי' מאיר צאלח נר"ו בעיר במביי, /בומבי/ נמצא קרון שקורין גאר"י שקבוע בו שני גלגלים, ואינם מושכין אותו בהמות ולא בני אדם, אלא הוא מהלך מאליו על ידי אדם היושב בו, שדוחה את הגלגלים ברגליו, ורצינו לדעת אם מותר לרכוב בזה הגאר"י בשבת וי"ט או לאו, יורינו המורה, ושכמ"ה.

תשובה. מרן ז"ל פסק בשה"ט בהלכות יו"ט סי' תקכ"ב ס"ב, אין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה, ואיש שהיו רבים צריכין לו מותר, ע"ש. והיינו טעמא דאיסורא משום זלותא דיו"ט, דמחזי עובדין דחול. והנה דין זה אתמר בביצה דף כ"ה גבי יו"ט, והרי"ף והרמב"ם והרא"ש הביאוהו בהלכות יו"ט, והטור הביאו ג"כ בהלכות שבת סי' ש"א, וכתב מרן בב"י על הטור משמע מדבריו דאפילו להוציא לרה"ר = לרשות הרבים = שרי כשרבים צריכין לו, והרי"ף והרא"ש והרמב"ם לא הזכירו דין זה גבי שבת, משום דס"ל דדוקא ביו"ט דלא מיתסר הוצאה בכה"ג אלא מדרבנן, משום זילותא דיו"ט, היכא דרבים צריכין לו לא גזרו רבנן, אבל בשבת לרה"ר ודאי אסור, ואפילו לכרמלית אסור אטו רה"ר דקי"ל כרבא וכו', ואפשר דמשמע ליה, דכיון דקי"ל בשבת דף צ"ד דחי נושא את עצמו לא מתסר להוציא את האדם אלא מדרבנן, ובמקום שרבים צריכין לו לא גזרו עכ"ל ע"ש. ואין להתקשות בדברים /בדבריו/ מרן אלו, נהי דמטעם החי נושא את עצמו לא נתסר להוציא את האדם אלא מדרבנן, מ"מ הלא הם ושאין /נושאין/ את הכסא ג"כ ברה"ר, דאין זו קושיא, דידוע דכסא בטל לגבי אדם ואין חייבין עליו, וכמ"ש את החי במטה המטה טפילה לו. והגאון דרישה ז"ל תירץ להערת מרן ז"ל, דהטור מיירי בהיכא שמוצאין אותו למבוי שיש בו עירוב, ואין כאן איסור הוצאה ורק משום עובדין דחול /דחול/ נגעו בה. והגאון מג"א סי' ש"א ס"ק כ"ז תירץ נמי בהכי, דהטור מיירי במקום שיש עירוב,

Contemporary Conundrums (59)

דליכא איסור הוצאה כי אם משום זילותא דשבת דמחזי עובדין דחול, ולהכי התיר כשרבים צריכין לו, ובספר אליה רבה הביא דבריו וסיים וצ"ע י"ש.

והנה אע"פ דמין ז"ל הסביר לנו בכונת הטור, דמתיר בשבת בהיכא דרבים צריכין לו, מטעם דהחי נושא את עצמו ואין בזה אלא איסור דרבנן, אפ"ה השמיט דין זה בשה"ט בהלכות שבת משום דלא ס"ל כהטור ז"ל בזה, דסבר מר דוקא ביו"ט דליכא אלא רק משום עובדין דחול התירו ברבים צריכין לו, אבל בשבת דאיכא איסור הוצאה אע"ג דהאיסור הוא מדרבנן, מטעם דהחי הוא נושא את עצמו, עכ"ז מאחר שהוא גדר מלאכה אין להתיר אפילו למי שרבים לו, וכ"כ הגאון מש"ז בסי' ש"א ס"ק י"ב, דמטעם זה השמיט מין דין זה בה"ש בש"ע, וכתב שגם רמ"א שהשמיט דין זה בהגה"ה משמע דס"ל דאין להתיר בכך בשבת כלל וסיים הגאון מש"ז שם ה"ל, ומיהו למאן דמתיר שבות דשבות במקום מצוה, י"ל רבים ומיהו לת"ח שרי דהחי נושא את עצמו, ואף ברה"ר שרי ע"י גוי בכה"ג, אבל הב"ח כתב דבשבת נמי שרי דהוה דרבנן, ומה שנוהגין בקצת מקומות להושיב הסנדקית עם תינוק בכסא, ולשאת אותם לבית הכנסת, בשבת על ידי ישראל ודאי אסור אף בכרמלית, דאין התינוק טפלה לסנדקית וחייב עליו חטאת ברה"ר, עכ"ל... הנה כי כן נראה דיש להתיר לרכוב בגאר"י זה הנזכר בשאלה, שהולך על ידי האדם עצמו היושב בו, בין בשבת בין ביו"ט בתוך העיר שיש בה עירוב, דליכא בזה זלזול משום עובדין דחול, כיון שהוא בתוך העיר שיש בה עירוב, דכל העיר נחשבת כרה"י, דיש לסמוך על המתירים בזה בפירוש.

ואמינא מילתא חדתא בנידון דידן, כ"ע יודו להתיר בעיר שיש בה עירוב, כיון דהיושב הוא רק דוחה ברגליו, והוא מהלך מאיליו, שאני טובא מדין הכסא דנושאין אותו בני אדם להדיה, וכן נמי שאני טובא מדין המקל שתופסו בידו ומעלה ומוריד בו, משא"כ זה שהוא הולך מאיליו על ידי דחייתו ברגליו כלאחר יד, ולכן נ"ל דיש להתיר בשופי בין בשבת בין ביו"ט, בעיר שיש בה עירוב אפילו הולך לטייל, וכ"ש שהולך לדבר מצוה.

ועוד איכא סניף טעמא בנ"ד, דלא מחזי כעובדין דחול משום שבזה הגאר"י הנזכר בשאלה על הרוב אינו עשוי לרכוב בו אלא רק אדם אחד לבדו, ולכן אינו נראה כהולך למקום רחוק, דאין דרך לילך למקום רחוק אדם יחידי.

ודע דאין לנו לגזור בנ"ד שמא יבואו ללמוד היתר לרכוב בקרון, שמושכין אותו בהמות או בני אדם, חדא דלא אתו למטעי, כי עין רואה שיש הפרש גדול בין זה לזה, ועוד אין לגזור גזירות חדשות מדעתינו, ודי שיעמדו אנשי הדורות האלה להזהר בגזירות המפורשים להדיא בדברי חכמים, על כן יש להתיר בשופי בין בשבת בין ביו"ט, בעיר שיש בה עירוב אפילו הולך לטייל.

והנה נודע שיש בגאר"י זה הנזכר בשאלה סביבות הגלגל עור אחד עשוי לאסתי"ג, והוא מקיף חודו של הגלגל, וזה העור מכניסין בו רוח על ידי כלי אחד המוכן לכך, כדי שיהיה בו נפח, שזה העור הוא הנוגע בפני הקרקע בהליכת הגלגלים, וצריך לזהר שלא יעשה הכנסת הרוח בזה העור בשבת או יו"ט, משום דהוי מתקן מנא, אלא יזהר לעשות דבר זה מע"ש או ערב יו"ט שיהיה נפוח ועומד מבע"י, =מבעוד יום= ואע"פ שהעור מתחכך בסלעים ונגרר ממנו לית לן בה, דדבר שאינו מתכוין דלאו פ"ר =פסיק רישא= מותר.

ברם בעיר שאין בה עירוב ורחובותיה הם כרמלית, דההוצאה שם איסור, אין להתיר אלא רק למי שרבים צריכין לו, ולא דוקא רבים צריכין לו לשמוע חכמתו, או שהוא הולך לפקח על עסקי רבים, וכמ"ש בש"ע להגאון ר"ז ז"ל, אלא ה"ה אם הוא שליח צבור, ואין מי שיכול לקרות הפרשה זולתו, גם זה חשיב רבים צריכין לו, ולא עוד אלא דיש להתיר נמי בהולך לדבר מצוה, כגון לבה"כ לשמוע קדיש וקדושה, שהיא מ"ע לדעת זוה"ק, והדרך רחוק, והוא חלוש מאד מחמת חולי או זקנה, שאינו יכול לילך ברגליו, גם בזה יש להתיר כדון מי שרבים צריכין לו. והגם שמצינו בענין לעבור בספינה העשויה כעין גשר, כדי להתפלל, דיש מתירים ויש אוסרים, כנ"ל בברכ"י סי' של"ט ובמחבר"ר ס"ס רמ"ח ובתשובת רבינו עקיבא איגר ז"ל סי' י"ג, התם שאני דאין לנו לחדש היתר באיסור דרבנן מדעתינו, משום מצוה לדמות מילתא למילתא, דאיכא למימר אפשר בדבר זה התירו, ובדבר זה העמידו דבריהם לאסור בכל גוונא אפילו בדאיכא מצוה, וכמ"ש הגאון חוות יאיר ז"ל, ברם בנ"ד דמצינו שהתירו להדיא למי שרבים צריכין לו, יש לנו להתיר ג"כ לצורך מצוה גדולה, ואין זה חידוש.

וכל זה בכרמלית, אבל בעיר שרחובות שלה רחבים ט"ז אמה כעיר במביי וכיוצא, אין להתיר אפילו למי שרבים צריכין לו והולך למצוה גדולה, יען דידוע כמה רבנותא ס"ל דאיכא דין רה"ר בזה"ז, בהיכא דהרחובות רחבים ט"ז אמה, אע"פ שאין ס"ר =ס' ריבוא= בוקעים בו בכל יום, ויש כמה מן האחרונים דס"ל בדעת מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו דהכי ס"ל. ועיין מ"ש בזה בסה"ק רב ברכות דף קנ"א וקנ"ב, ואע"ג דאיכא דס"ל דאין להחליט דעת מרן בהכי, ועיין שו"י ברכה סי' תקפ"ט, הנה אנא עבדא כתבתי בס"ד בתשובה אחרת, דהעיקר נראה בדעת מרן הוא דס"ל יש דין רה"ר בזה"ז, דהעיקר נראה איכא פלוגתא בזה באיסור תורה, דצריך למיזל לחומרא, וזה ההולך בקרון הנזכר בשאלה אע"פ דאפשר שיוציאו מרשות לרשות ע"י גוי, הא עכ"פ כשהולך בו ברחוב העיר הוא מעבירו ד' אמות ברה"ר, לדעת מאן דאמר יש רה"ר בזה"ז, על כן אין להתיר לרכוב בקרון זה בעיר במביי אפילו מי שרבים צריכין לו והולך למצוה גדולה. ושמעתי שהרב החסיד ראשון לציון מהר"א גאגין ז"ל, התיר לאנשי במביי לרכוב בפ' אלכ"י שנושאין אותו בני אדם ביו"ט דוקא, אבל בשבת לא התיר להם.

דע כי מצאתי עוד היתר לקרון זה הנזכר בשאלה מטעם אחר, ע"פ שלשה תנאים אשר אבאר, והוא דראיתי להרב ים יששכר שכתב בענין קושית מרן ז"ל בדברי הטור ז"ל, נ"ל לתרץ דבסי' שמ"ה סעיף וא"ו /ו' כתב כלי שיש בו ד' על ד' וגבוה עשרה הוי

Contemporary Conundrums (59)

רה"י, ואיתא בגמרא דשבת דף ח' ע"א זרק כוורת לרה"ר, אם הוא גבוה עשרה ורחב ארבעה פטור, דהוי רשות לעצמו דהיינו רה"י, וכל פטורי שבת הם פטור אבל אסור, ולפ"ז בכסא דידן דהיינו פארי"ט דשע"ס הנז"ל, מן הסתם הוא גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה, ומדאורייתא מותר להוציא לרשות הרבים ככוורת, ורק מדרבנן אסור, וחי נושא את עצמו, וליכא נמי רק איסור דרבנן, ולפ"ז הוי כאן כמו שבות דשבות, חדא מדאורייתא מותר והוי כמוציא את רה"י לרשות הרבים, ובודאי מותר נמי להוציא עם הרשות כל מה שבתוכו ורק מדרבנן אסור, ובלא"ה נמי ליכא אלא איסור דרבנן אם אינו רחב ארבעה, דהחי נושא את עצמו והכסא טפלה לו כמו חי במטה, לכך התיר במקום שרבים צריכין לו. ולפ"ז אף דכל הפוסקים השמיטוהו, מ"מ נ"ל על ידי גוי ודאי מותר אם רבים צריכין לו, ולא מבעיא ברה"ר דידן דהוי כרמלית, אלא אפילו ברה"ר גמור נמי מותר, עכ"ל...

על כן זה הגאר"י הנזכר בשאלה, יש להתירו גם בעיר במב"י להולך בשביל מצוה גדולה או שרבים צריכין לו, ע"פ שלשה תנאים אלו, הא', שיהיה המוליך הקרון הזה שהוא הדוחה את הגלגלים ברגליו הוא גוי, ששמענו שיש בזה הגאר"י מין שירכבו שנים האחד אינו עושה כלום, והב' הוא לבדו עוסק בגלגלים והוא המוליך את הקרון. ותנאי הב', שיהיה זה הגאר"י גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה, ואם לא יש בו רחב ד' על ד' אפשר לקבוע בו לוח אחד רחב ד' על ד' יוצא מאחוריו, דאז בזה יהיה הגאר"י דין רה"י בפ"ע. ותנאי הג', שלא ישא הישראל היושב בו שום חפץ כלל. וע"פ שלשה תנאים אלו יש להתיר אפילו ברחובות שיש להם דין רה"ר, אך כל זה דוקא למי שרבים צריכין לו או הולך בשביל מצוה גדולה, אבל להולך בשביל טיול אסור. וכבר כתבתי לעיל דהכנסת הרוח בעור הסובב ומקיף על הגלגלים מבע"י, דאסור לתקן זה בשבת ויו"ט. מיהו היתר זה שהוא עפ"י שלשה תנאים הנז' קשה מציאותו, כי רוב אלו הגאר"י אין יכולין לישב בהם אלא אדם אחד, ואיך יוכל לעשות זה ע"י גוי, גם רחבו ארבעה על ארבעה קשה מציאותו...

מיהו כל זה אין להתיר אלא למי שרבים צריכין לו, או שהולך לעשות מצוה גדולה, כאשר כתבתי לעיל, אבל להלך דרך טיול או אפילו לדבר מצוה, ואין לו הכרח שילך בזה הגאר"י, אלא הוא יכול לילך ברגליו, לא ירכוב בזה הגאר"י אפילו בעיר שרחובות שלהם הם כרמלית, אבל בעיר שיש בה עירוב מותר לרכוב בזה הגאר"י אפילו לטייל בין בשבת בין ביו"ט. והשי"ת יאיר עינינו באור תורתו אכ"ר.

9 כף החיים או"ח תד סק"ח

ד' ובענין האופנים שקורין בסקילי"ט והוא כמו פגנה קמנה שיש בה מקום ישיבה אדם א' לבד ואינה כוללת מכה האש אלא שיש בה שני גלגלים וסביב של כל גלגל וגלגל יש עור ונופחין אותו העור פ"י ברזל הקבוע בו העשוי לכך ואז מתמלאים אותם העורות רוח מסביב כדי שיהא קל לרוץ ודורס ברגליו על איזה ברזל העשוי לכך והולך מאליו ולפעמים מרוב ההליכה יקב אותו עור ומזמינן עור ודבק לפה הנוכך כדי שאם יקב בזמן ההילוך סיכף סוחמין אותו הנקב בעור ודבק המזומן אללם. אם מותר לילך בזה בשבת או ביו"ט, פיין בחש"ו רב פעלים מ"א סי' כ"ה שכתב דבעיר המעורבת מותר לילך בו בחוק העיר בשבת או ביו"ט אפי' לטייל וכ"ש לדבר מלוא ורק לריך ליוזר שלא יעשה הכנסת הרוח בעור בשבת או ביו"ט משום דהוי מחקן מנא אלא יוזר לעשותו מע"ש או מעיו"ט ויהיה נפוח ופומד חב"ע. ברם בעיר שאין בה עירוב ורחובותיה הם כרמלית דהבולאה שם אסור אין להסיר אלא רק למי שרבים לריכס לו ול"ד לשמוע חכמהו או לפקח על עסקי רבים אלא ה"ה אם הוא ש"ל או לקרות הפ' ואין זולתו יודע לקרות או לדבר מלוא כגון שהולך לבכ"כ לשמוע קדיש וקדושה והדרך רחוק והוא מלוש מחמת זקנה או דבר אחר אבל בעיר שרחובות שלה רחבים פ"ו אמה אין להסיר אכ"י למי שרבים לריכס לו והולך למלוא גדולה משום דכמה רבנותא ס"ל דליכא רה"ר בזה"ז היכא דרחובות רחבים פ"ו אמה אעפ"י שאין ס"ר בוקעים בו בכל יום יעו"ט: אמנם יש קלה מהאחרונים שדעתם להחמיר בזה משום דרוב הסולכים באופנים הנז' אינם בני תורה ואם סתיר להם בעיר ילכו גם מחוץ לעיר ובנקל ילאו חוץ נחמוס דהא ברנע א' ילך כמה אמות וגם שיש לחוש שמא יקב העור בדרך ויבא להקטן בעור ובדבק כמו שרגיל לפשות בחול והו"ל מחקן מנא ועובר על איסור דאורייתא

אוי"ח ה"סופר, יעקב חיים בן יצחק ברוך אליהו עמוד מס 311הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Contemporary Conundrums (59)

וגם לפעמים ימלא מקום גבוה שאינו יכול להחלגל עליו
וילטרך לנשאו בדיו והול' מטלסל ד"א ברס"ר או
או בכרמליה וכן הוא המנהג בארץ לני שאין הולכין באופנים
הנז' לא בשבת ולא ביו"ט אפי' בחוץ העיר שיש בה עירוב
אוי"ח ה' סופר, יעקב חיים בן יצחק ברוך אליהו עמוד מס' 111 הנהגות עיי' תכנת אוצר החכמה

10 שו"ת ציץ אליעזר חלק ז סימן ל

תשובה לחכם אחד א' רכיבה על אופניים בשבת. ב' סיכה במשחה וניקוי שיניים בשבת במשחת - שיניים

(א) מה ששאלני על אודות רכיבה על אופניים בשבת. הנה אמנם בשו"ת רב פעלים ח"א חאו"ח סי' כ"ה כותב צדדים להתיר זה בהיות שמהלך מאליו על ידי אדם היושב בו ודוחה את הגלגלים ברגליו ע"ש ובההשמטות שבראש הספר.

אבל לפענ"ד יש מקום לדון ולדחות כל דבריו שם בזה. ואת דעתי על כך כבר חויתי בספרי שו"ת ציץ אליעזר ח"א סי' כ"א אות כ"ז מדי דיני שם על אודות נסיעה ברכבת המתנהגת ע"י עכו"ם, וזאת הלכה העלתי דנראה פשוט שאסור לנסוע בשבת או יו"ט על אופנים אפי' בתוך התחום מג' טעמים (א) גזירה שמא יצא חוץ לתחום (ב) משום עובדין דחול ושבות דאורייתא בזה דאינו שובת וגופו נע ונד, והבאתי סמוכין לזה מדברי הרמב"ן עה"ת ושו"ת חתם סופר ח"ו סי' צ"ז. (ג) יש בזה גם הגזירה של שמא יתקן מנא שבהרבה פעמים מתפוצץ הגומי מסביב לגלגל או מתרוקן האויר ויבוא לתקן אותו או למלאות אויר בגומי וכדומה.

ורק לחומרא הוא דכתבתי בספרי צ"א ח"ד סי' ד' אות ח' לצרף דברי הרב פעלים בזה. והוא מדי דברי על הצורך של הסעת מכונת משטרה ניידת בשבת ושתונהג ע"י שוטר ערבי, ועלתה גם הצעה לקחת תחליף במקום מכונות - ניידות את אופניים - פשוטים, בשם כתבתי להוסיף לחזק את ההצעה בצירוף דברי הרב פעלים כיעו"ש, אבל בלעדי זה לפענ"ד ברור ופשוט דאיסור גמור הוא לרכוב על אופניים בשבת וכנ"ל בח"א שם.

וכל עין רואה גם זאת דרכיבה על אופניים בשבת מביאה בתוצאותיה לעוד כמה וכמה חילולים וזילזולים בכבוד שבת ואזהרותיה, וד"ל.

(ב) ומה מאד שמחתי כאשר כעת מצאתי חבר גדול לי בספר שו"ת שאילת יעקב, שנודמן לידי, שמחברו היה רב גדול מגדולי הונגרי' וחתנו של המהר"ם שיק ז"ל. ובסימן מ"ה מספרו שם נשאל ג"כ על כך על אודות המרכב שנתחדש בזמנינו שקורין ביציקל /אופניים/ שיושב אדם על הכלי המתגלגל ממקום למקום ע"י האדם היושב עליו אם מותר לרכוב עליו בשבת, והשיב לאיסורא, ונימק הדבר כנימוקי האיסור שכתבנו, וכתב דאפילו בחצירו אסור מחשש שמא יעביירו דהרי אפילו במצוה חמורה גזרו כן כ"ש בזה דאין מצוה, ואדרבה כאן מסתבר יותר לגזור בזה דהרי כל עיקרו של כלי זה הוא לרכוב עליו בחוצות (זהו במקום שאין עירוב) ובעיקר כתב לאסור מטעמא דכתבנו גם אנו משום שמא ישבר ויתקנו, וכמו"כ כתב לאסור ג"כ עפ"י הח"ס שהבאנו, ובנמקו דאם מרן הח"ס כ"כ על הנסיעה באייגענבאהן /רכבת/ מפני שלפעמים מתנדנד מקרי טרחה כ"ש בזה שכל רכיבתו הוא ע"י גופו ותנועותיו פשיטא דאסור לפ"ד הרמב"ן אשר מפורשים ממש בנחמיה, והוסיף לכתוב ג"כ דבלא"ה הוא עובדא דחול ולפעמים רוכבים כן ממקום למקום ויחשדוהו שיצא חוץ לתחום או למסחרו כו'. והאריך בכל האמור.

וכפי הנראה היה בשם רב אחד שכתב להתיר הדבר לכן מסיים השאלת יעקב שם דברי תשובתו בלשון זה: הנה מעולם לא נשמע שירכוב עליו א' בש"ק כ"א המוחזק לקל ואיך יבא רב אחד להתיר כזה דמילתא דתמיהא אין להורות כגמ' פסחים ד' נ"א, וח"ס אמר חדש אסור מה"ת, ע"כ א"א להאמין שרב מורה הוראה שיש בו יראת ה' ית"ש יהין להתיר כזה. ומי שהתירו השי"ת יחזירוהו בתשובה שיתקן את זה עכ"ל, והדברים מדברים בעדם.

וראיתי מ"ש בזה גם בספר שו"ת מהרש"ג ח"ב סוס"י י"ג, אבל דבריו אינם מובנים לי, ולא נחית שם כלל לדבר על אודות מה שיש לחוש בזה לשמא יתקן וכן גם לשבות דאורייתא עפ"י הרמב"ן כנ"ל, וקדחי רק הטעם של עובדין דחול, שאין האיסור ברור, וכפי הנראה דמכיון דהיה לו בנידון שדן שם טעמא דאיסורא משום איסור הוצאה מרשות לרשות, כמבואר שם בדבריו, לא מצא כבר לנחוץ ליכנס גם ליתר חששות האיסורים שיש לומר בזה, אבל באמת גם במקום שליכא לחוש לאיסור הוצאה. בכל זאת יודה ג"כ שיש לאסור משום שאר החששות דאיסורא שיש לומר בזה וכנ"ל, ובפרט דברור הדבר שיודה לאסור משום חששא דשמא יצא גם חוץ לתחום שזהו כמעט כענף היוצא משורש האיסור של הוצאה שהמהרש"ג בעצמו כותב שישנו בזה.

(ג) וראה ראיתי גם בספר כף החיים על או"ח סי' ת"ד סק"ח שכותב מכמה נימוקים להשיג על דברי הרב פעלים הנ"ל, ומסיים דכן הוא המנהג בארץ צבי שאין הולכין באופנים לא בשבת ולא ביו"ט אפי' בתוך העיר שיש בה עירוב עיי"ש. והמנהג הוא לדעתו מכח האיסור הברור שישנו בזה.

Contemporary Conundrums (59)

וגם לרבות מה שראיתי בספר ישכיל עבדי ח"ג חאו"ח סי' י"ב סעי' ה' אות ד' שכותב ששמע מפי מגידי אמת מחו"ר בבל רבתי שהיו אומרים כי גם הגאון בעל רב פעלים בעצמו אח"כ כשהכיר בטיב תהלוכי האופנים הדר הוא לכל חסידיו לאסור. וחוזר להזכיר משמועה זאת ששמע להלן בדבריו בסי' י"ט אות ד', וכן בחלק ה' מספרו חאו"ח סי' מ' עיי"ש [ויעו"ש בישכיל עבדי שהעלה בזה ג"כ לאיסורא עיי"ש]. ואכן אין הקב"ה מביא ח"ו לצדיקים תקלה על ידו.

(ד) לזאת אין להאריך יותר כי אם לחזור ולכפול דאיסור הרכיבה על אופנים בשבת או יו"ט הוא לדעתי ברור ופשוט והחובה על רבני ישראל די בכל אתר לגדור הדבר בגדרים שלא יבואו לפרוץ בזה, ואם חלילה נפרצה כבר מחיצת הכרם בזה באיזה מקום, או מקומות, אומרים להם גדור.

11 שו"ת יביע אומר חלק ז - או"ח סימן לו

ולדעתי העיקר כדברי הגאון מהרש"ז אוירבך הנ"ל, שבשום פנים אין לנו לגזור גזרות חדשות אע"פ שיש להן דמיון לגזרות חז"ל, וכמ"ש הגאון ר' יוסף חיים בספר ידי חיים הנד"מ (עמוד קצט והלאה), בהמשך למ"ש בשו"ת רב פעלים ח"א (סימן כה) להתיר לנסוע על אופניים בשבת, ואין לגזור שמא יתקלקל ויתקן אותו בשבת, שאין לגזור גזרות חדשות מדעתינו, כמ"ש הראשונים, והוסיף, שאפילו בדברים העלולים להתקלקל, וקלקולם מצוי ושכיח, עם כל זה כל שלא גזרו עליהם חז"ל בפירוש, אין אנחנו יכולים לגזור עליהם מדעתינו, תדע שהרי כמה וכמה דברים המותרים להשתמש בהם, קלקולם מצוי ושכיח, וכגון מטה כסא וספסל שהם חלקים שונים ונעוצים ומחוברים ותחובים זה בזה, ולא גזרינו פן ישמטו זה מזה ויתקנם בשבת וכו', ואפי' אם החששא קרובה מאד לפי אומד הדעת, כיון שלא גזרו עליהם חז"ל אין אנו רשאים לאסור את המותר משום גזרה, שלא ניתן כח זה לגזור אלא רק לחז"ל וכו', ועוד שהאופניים הללו הם דבר חדש שלא היה בזמן חז"ל כלל, ולכן אפילו אם נמצא טעם לומר שאילו היה בזמן חז"ל בודאי שהיו גוזרים עליו איסור, גזרה שמא יתקלקל ויבא לתקנו בשבת, אעפ"כ כיון שחז"ל שהיה להם כח לגזור אינם מצויים עתה לאוסרו, אנו אין לנו כח לאסור את המותר, אף שאנו מדמים דבר זה לדבר שגזרו עליו חז"ל. ולכן זו הלכה פסוקה, שאנו אין לנו לגזור ולאסור דבר המותר משום גזרה. ע"כ. (וכנראה שהגרי"ש אלישיב שחושש להחמיר משום גזרה דשמא ישכח וידליק האור בליל שבת, לטעמיה אילו, לפי מ"ש בשמו בספר ישיב משה טורצקי (עמוד כז), שאסור לנסוע על אופניים בשבת אפי' במקום שיש עירוב, גזרה שמא יתקלקל ויתקן אותו, אבל מצד עובדא דחול אין מה לחוש. ע"כ. וע' מש"כ בשו"ת יחווה דעת ח"ב (סימן נב, עמוד קצח, בהערה) בדין האופניים. ודו"ק)

12 שמירת שבת כהלכתה טז:ז

תלת-אופן כיון שניכר שצעצוע הילד הוא, אין למנוע את הילד מלרכב עליו בתוך הבית ובמקום שיש עירוב-חצירת – גם מחוצה לו... אבל אין לרכב על אופניים, ואפילו אופניים המיועדים לקטנים.